

בענין הפרת נדרים

א. במק"א כתבתי במש"כ כ"ג שליט"א על דברת הרמב"ם פ"ב נדרים בענין שוטה
 טן שאינם מפירין וכ"ג העיר דשמה קיים בלבו, ושמה העירותי בעקרא דמלתא דאפי'
 לא [נימא ד]קיים, בלבו קיים, וצריך דוקא שיבטא בשפתיו, אם הי' לנו
 נוש לזה הרי היינו חוששין שמא קיים, ולא ראינו אינה ראי'. אבל דברתי שם
 גנין מחמאל"א, ואיני זוכר היטב פרטי הדברים כי הנחתי הכתב בבית א"מ
 יב שליט"א. ועתה יש לי להעיר דמה שאמרתי שם דאפילו אם נימא דהנדר
 קרי אתחזק איסורא לכו"ע, אפי' אם בהתרת חכם נימא דלא מקרי את"א משום
 זכם עוקר מעיקרו, אבל בעל דקיי"ל מיגזו גיזו הרי את"א, ולפ"ז הי' לנו לחוש
 לא להתיר מן הספק. ובארתי דכל מקום שחוששין מצד הספק היינו שיש דבר
 מביאנו לומר שנעשה המעשה שיש להסתפק עליו להיתר ולאיסור, אבל לחדש
 דומר שנעשה מעשה מחדש לא אמרן. וקצת ראי' לדבר דמה רובא שהוא מהמדות
 בתורה והלכה קבועה שסומכין עליו אפי' בד"נ החמורות חשיב לודאי לקצת
 פרשים, מ"מ אמרי' דרובא דתלי במעשה לא אזלי' בתרא, כדי שלא נאמר שנתחדש
 נעשה, והיינו ע"פ מדת רובא שיפה כוחה בין להקל בין להחמיר, ק"ו הם הדברים
 ענין חששא בעלמא דלא נחוש לומר שנתחדש מעשה אפי' להחמיר, דהא כח
 בא אלים מכוחא דקולא, ואף שיש לדחות מ"מ אינו אלא זכר לדבר. ולע"ד
 ז"ל רבא מודה בהא [אע"ג] דפליג בבכורות מ"מ הא ודאי לא חיישי' לחדש
 נעשה דא"כ אין לדבר סוף, ואין לנו דבר שלא נוכל לספק עלינו. ויש להביא עוד
 ז"ל לדבר דבחולין דל"ח במתני' שם השוחט לכותי שחיטתו כשרה ור"א פוסל
 , ובגמ' נתבאר דח"ק סבר אי שמעיני' דחשיב אין כו', ומזה יש להב"ר בפשיטות
 חן דח"ק ס"ל דזה מחשב וזה עובד אמרינן ללישנא קמא א"כ אם הוא כאמת
 חשב הרי נאסר ולמה לא נחוש שמחשב עד דשמעיני', אע"ג דליכא חזקה דסתם
 חשבת כותי לעכו"ם לח"ק היכא דלאו איהו קא שחית מ"מ מבעי למיחש, א"ו דאין
 ו לחדש ולומר שהעכו"ם חשב היכא שאין לנו דררא דספיקא או חזקה דסתם
 חשבת כותי לעכו"ם. וביותר יש להביא ראי' מקדשים דקיי"ל עכו"ם נודרים
 דבנים כישראל, ואפי' עכו"ם והמומרים שבהם, וקיי"ל בכם חלקתי ולא באוה"ע,
 שה ניחוש שמא מחשב העכו"ם לשם ע"ז בשעת שחיטת הכהן, ולכאורה י"ל
 יה דמוכרח דל"ח כמש"כ. אבל ז"א דא"כ לר"א ולר"י לל"ק דסברי סתם מחשבת
 תי לעכו"ם ואע"ג דלא שמעיני', א"כ איך מקבלין מהם דלמא חשיב. ולא מסתבר לי
 ל לומר שבזה הקרבן שמביא ל"א סתם מחשבת כותי לעכו"ם, דשמא אדרבא רוצה
 הכשיל את ישראל וכה"ג דאיכא למיחש, ובפרט לתועב כמו מומר שבעכו"ם. (וגם
 נאמר דסברת סתם מחשבת כותי לעכו"ם לא יתקיים כאן, מ"מ החששא שמא
 שיב בודאי איכא אפי' בקרבן זה, דאינו בנאמנות כלל, וא"כ אין זה נוגע לעיקר

דברינו). וזה לא יתכון במ"ש דלא מחזקי' חששא דלא אתחזי לן עלה שום ריעותא כלל, דלאו מתורת חששא אתינן עלה. אבל באמת הא לק"מ דבעיקר דינא אמרי' בחולין דמ"א דחברי' לא מצי אסר, וקרובן שלו כיון שהקדישו שוב אין לו שום זכי' בו, וא"א אוסר דבר שא"ש. ואף דאמוראי דס"ל שם דאמרי' בחטאת דהוי שלו, ופרש"י שם דה"ה כל הקרבנות יעיי"ש, היינו או מטעם כפרה דכיון דקני לכפרה כדידי' דמי, או מטעם דאכיל לבשר, וגבי קדשי עכו"ם תרוייהו ליתא, דלכפרה ודאי לא שייך, דע"מ יתכפרו, עשה לא שייך בדידהו דנימא עולה מכפרת, ושאר מצות אזהרתן זו היא מיתתן, ואפי' בשוגג לא יוכלו [למצוא] כפרה בקרבן, ואי משום אכילה בודאי לא אכלי להו, ואפי' לכהנים קיי"ל אין קדשי עכו"ם נאכלים, ואם נתנן לישראל ישראל אכיל לי, ואין שייך לו כלל, נמצא ודאי אין לומר העכו"ם אסר לי' במחשבתו משום א"א אוסר דשא"ש. מיהו מה שיש להעיר בזה לל"ק דמכם להוציא אה"מ, והיינו מומר לכהת"כ או לע"ז שדינו כלכהת"כ, והמומר לכהת"כ ודאי הוא חשוד לע"ז ג"כ, א"כ לל"ק לר"א ולר"י דאמרי' זה מחשב וז"ע, ואי מחזיקין מאי לאי' בלא קרא לא מקריבין ולא שחטינן שום זבח של מומר לע"ז להני אמוראי דאמרי' דכל הזבחי' מקרי דדי', הגי משום אכילה והגי משום כפרה, ובודאי אם נימא דמקבלים קרבנו לא גרע מכל ישראל ומתכפר במתכפרי' ואוכל הנאכלי', והוי דדי' ומהני מחשבה בהם אי אמרי' זה מחשב וזה עובד, א"כ מוכח מזה דלא מחזיקין מחשבה שאין לנו ריעותא וסרך חששא לחוש לזה, דהוי דומיא דמעשה. ועדיין הדברי' צריכים תיקון וביאור ואין פנאי כעת להעמיק ולעיין היטב. ולפום ריהטא לענ"ד הדברים נכונים דאין לחדש חששא ולומר שמא קיים.

ב. וכמה דחקר כ"ג שליט"א בענין ספק בת ט' לראשון או בת ז' לאחרון מי מיפר נדרי', שניהם יחד או לא, כיון דאינו מבורר מי אבי', מתחלה יש לחקור לע"ד אי משכחי' בבעל כה"ג שיש ספק לנו אם מקודשת לזה או לזה אי הוי הפרת שניהם הפרה. והציור הוא בפשיטות גם ע"פ ספיקו דמר בענין בת ט' לראשון, כגון שהיתה ב"ט לראשון ובת ז' לאחרון וקדשה אדם א' על תנאי שהי' בתו של פלוני הראשון, ואח"כ קדשה אדם אחד ע"ת שהיא בתו של אחרון, והשתא לתרוייהו ממנ"פ מקודשת, יל"ע אם יכולים שניהם להפר יחד. ונראה דתלי באשלי רב רבי דבפ' נעה"מ במתני' דשומרת יבם בין ליבם אחד בין לב' יבמים מיפר, דברי רבי אליעזר, אמרי' בגמ' בשלמא ר"ע סבר אין זיקה ור' סבר יש זיקה אלא ר"א אי יש זיקה אין ברירה, ופי' הר"ן דכיון דאין ברירה ואין ידוע בשעת הפרה מי הוא בעלה אין הפרתם כלום, אפי' אם שניהם הפרו משום דכיון דכתיב אשה בעינן אשה שנודע לנו בכירור שהוא אשה בשעת הפרה, ויש להתאים דבריו עם מש"כ החו"ד בריש קונטרס הספקות שלו מש"ס דסוטה טהור ודאי, דכל שם עצם שהתורה מדברת בו אמרי' דהוא ודאי ולא ספק, והספק לא דברה בו תורה, א"כ לא חדשה

תורה] שמי שהוא ספק בעל מפר נדרי אשתו שהיא מספק אשתו. אמנם הר"ן
 ב דרש"י פי' כן בפי' ארבעה אחי' ולפנינו ברש"י איתא שם להיפך, דרש"י
 קושית הגמ' לר"א תרי אמאי יפר, דצריך שיפרו שניהם ולא אחד. מיהו מש"כ
 ר"ן כאן דסוגי' דשמעתא דהתם מסייעא לי' לע"ד ביאורו דאם נפרש כמשפ"ש
 דק"ו הגמרא אמאי יפר אחד יפרו שנים ויפרו מדע"ל, ועיקר הקושיא אינה
 א על הדקדוק דיפרו הל"ל, א"כ לבסוף דמסקינן מאי יפר יפר דשותפות, א"כ
 נה מדקדק בין יפר ליפרו, א"כ מצי למימר דמאמר לר"א אינו קונה כלל, ויפר היינו
 יתם באמת, וזהו שכ' הר"ן דהוא סייעתא דאין קושית הש"ס תרי אמאי יפר מצד
 קדוק דיפרו שניים, ודיוקא דגמ' הוא משום כיון שאין הדבר מבורר מי הוא
 ליה אמרי' אשה ודאי ולא אשה ספק, וכדחוו"ד. א"כ ה"נ בבעלים כה"ג י"ל
 גלי בהכי, דלרש"י שלפני הר"ן ולהר"ן ז"ל, אינם מפירים אפי' שניהם יחד,
 דרש"י שלפנינו שניהם יכולים להפר דלא בעי' שיהי' מבורר לאשה. ולפ"ד החו"ד
 שר דבר זה בהכלל הגדול אי סד"א לחומרא מה"ת או מדרבנן, דלמ"ד מה"ת
 אמרי' הך סברא דכל שם עצם הכתוב על הודאי מדבר ולא על הספק, א"כ
 י"א אשה ספק יקימנו ויפרנו, א"כ כששניהם יחד הוא ממנ"פ הפרה גמורה או
 קמה גמורה, וכמ"כ לענין אב כתיב נמי בתורה אבי' יפר אבי' [ממנ"פ] ותלי' בהך.
 אמנם אם כנים אנחנו בזה דחלי בכללא רבא דספד"א יש להכריח בסוגי' פי'
 ט"י שלפנינו ביבמות דקושית הגמ' דיפרו שניהם, ולא שלא יפרו כלל, ויש
 תן טעם למה דחיק רש"י ולא פי' הסוגי' כפי הפי' שכ' הר"ן בשמו, ואולי
 נב פי' הר"ן במהדורא קמא והדר ב"י משום דתלא לה בהאי כלל דסד"א,
 מהרי"ט בקונ' הספיקות שלו כתב דפלוגתא דספקא דאורייתא אי מה"ת לחומרא
 לי' במחלוקת התנאים אי בעי' חתיכה מב' חתיכות, דפליגי בזה ר"א וחייא בר,
 וקיי לה אליבא דתנאי, ומאן דס"ל חתיכה מב' חתיכות ס"ל דסד"א מה"ת לקולא
 דאיכא חזקה דאקבע איסורא, ומ"ד חתי' א' ספק חלב ספק שומן ס"ל דסד"א מה"ת
 טור, א"כ הך פרכא דאולא לרבי אליעזר בסוגין דיבמות ובנדריים אין להעמידה כפי'
 שניהם לא יפרו מטעם דעל הספק לא דברה תורה. [ד]א"כ לדידי' יוכרח דספקא
 דיא, ור"א הא ס"ל כוי חייבין עלי' אשם תלוי ומוקמי' לה בר"פ ספק אכל דס"ל
 אם למסורת וס"ל חתיכה א' ספק חלב ספק שומן חייבין עלי' אשם תלוי
 כ ספד"א מה"ת לחומרא, והתורה גם על הספק דברה, ואיך מקשה דשניהם
 יפרו משום דאשה יקימנו ואשה יפרנו אשה ודאי.

ומה שהקשיתי לפרש"י שביבמות דא"כ הרי במסקנא ג"כ תי' דיפר בשותפות,
 למא דלא מדייק בין יפר ליפרו, יש לישב בפשיטות דאם שניהם מפירים א"כ
 ה"בם מיוחד בהפרה כלל שפיר איכא לאקשווי יפרו מבע"ל, אבל כדמוקי'
 עשה בה מאמר ויפר בשותפות א"כ מצד חלק הפרת הבעל הוא מיוחד בהפרה, ואין
 ייך לומר יפרו, שאינו נזקק במשנתנו אלא לבאר דין הפרת הבעל.
 ובמש"כ מיושב בפשיטות מה שהקשה השירי קרבן בירושלמי יבמות פי' חרש הלכה

א' על הרמב"ם דפסק דאשת חרש מדרבנן היא, כיון דדרכו לפסוק כלשני"ב הי' לו לפסוק דהוא דאורי"י, ובאמת לפי דברי המהרי"ט בשיטת הרמב"ם הא בהא תלוי, דאי אמרי' חתיכה א' שנינו מוכרח דסד"א לחומרא ואי בעינן חת' מב' חתיכות מוכרח דספד"א לקולא, א"כ כיון דקיי"ל לרמב"ם סד"א לקולא מוכרח דקדושי חרש דרבנן, כיון דעכ"פ ודאי מספ"ל. ולפ"ז צריך לפרש הסוגי' בדקיי"ג דיבמות לדעת הרמב"ם באופן אחר קצת דקאמר רב חייא בר אשי אמר שמואל אשת חרש אין חייבין עלי' אשם תלוי, וקאמר לימא מסייע לי', דתנן אין תרומתן תרומה, משמע דלא הוי תרומה כלל אפי' מדרבנן, וה"ג דקאמר אין חייבין עלי' אשם תלוי פי' שהיא רק מקודשת מדרבנן, ודחה הוא דאמר כר"א, ומחמיר בתרומה מספיקא דאורייתא, ומש"ה אינו חייב אש"ת, דאינו אלא מס' שהחמירו חכמי', ומסיק דס"ל כותי' בחזא ופליג עלי' בחזא, דהיינו כדינא ס"ל כותי' דס' [לחומרא] אבל מדרבנן ומש"ה פליג עלי' באשם תלוי כיון דס"ל חתיכה מב' חתיכות.

והנה לפי פי' הר"ן בקושית הגמ' ביבמות ובנדריים אבל לתרי אמאי, דפי' לתרי אין א' מהם יכול להפר משום דבעי' שיהי' אשה ודאי בשעת הפרה, א"כ צ"ל דסוגיא דירושלמי דנדריים פי' נערה המאורסה פליגא אסוגיין דבבלי, דבבבלי פשיט לן דשניהם בודאי אינם מפירים מטעמא דכתב הר"ן דאשה ודאי בעי', וכירושלמי פשוט לי' לאידך גיסא דר"א ס"ל דיכולים שניהם להפר, דעפ"ז בנויות שם כל האבעיות, דאילו לפי תלמודא דידן דר"א ס"ל כב"ש דמאמר קונה קנין גמור, מאי ארי' למבעי לר"א, לבעי לב"ש, ותו הא דמשוי הקנינים שאינם גמורים לדר"א, כלפי לאי, הא מאמר קנין גמור הוא, אלא דפשוט דס"ל בפשיטות דלר"א תרוייהו מפירין, ודבר זה שיהיו הבבלי וירושלמי מחולקי' בדבר בלא טעם וראי' צ"ע. אמנם לפמש"כ יש להסביר דפליגי ג"כ בסד"א, והירושלמי ס"ל דסדא"ר לחומרא, משו"ה ס"ל דתרוייהו מפירין, דלפ"ז גם על הספק דברה תורה, ואשה אפי' ספק אשה. אבל לדברי הר"ן אין לומר כן בפ"י סוגי' דבבלי, דאיך מקשי לפי"ז לר"א איך תרתי מפירין הא ר"א ס"ל באמת חתיכה אחת שנינו וכוי חייבין עליו אשם תלוי, א"ו אין לומר כן לר' הר"ן, א"כ הסוגיות חלוקות הרחק מאד. אבל לפי' רש"י דעיקר קו' הש"ס אינו נוגע לדינא כלל אלא דלשון יפר קשיא להו, ומוקמי' בשעשה בה מאמר ואליבא דכ"ש, אבל באמת ר"א דס"ל חתיכה א' שנינו וסד"א מה"ת לחומרא ס"ל בעיקר הדין דשניהם מפירין אם לא עשה מאמר, אלא דנחית לאשמועינן דמאמר קונה קנין גמור ואם אחד מהם עשה בה מאמר שוב אין השני מיפר כלל ומיפר לבדו, א"כ לא פליגי כלל בבלי וירושלמי, דבעיקרא דמלתא שפיר מוכיח הירושלמי דר"א לטעמי' לא יסבור בודאי דאשה ודאי אמר רחמנא אפי' אשה ספק א"כ אפי' שניהם מפירין היכא דלא עשה מאמר, ועפ"ז בעי כל הני אבעיא.

אלא שאם נפרש כן בכונת הירושלמי יקשה לנו מאי דבעי' מר ר' יעקב ב"א בשם ריו"ח ורבי הילא בשם ר' לעזר אפי' אשם תלוי אין בה [דבפשיטות]

אשת חרש קאי, כן פי' הפני משה דבאשת חרש אין בה אפי' אשם תלוי,
 אמת כך שיטת הירושלמי ביבמות בפ' חרש, אבל קשה לר"א כודאי זה אינו,
 ר"א דס"ל דחתיכה א' אמרי' דס"ל אשת חרש חייבין עלי' אש"ת. ואין לומר
 דזה פליג הירושלמי אסוגיין דבבלי, וס"ל דלר"א באמת אשת חרש אין חייבי'
 י' אש"ת, דזה א"א, דאי ס"ל דא"ח עלי' אש"ת טעמא מאי, דאי מספ"ל אי
 תי' קלישתא או צילותא, או עתים חלי' עתים שוטה כדהגמ' בבלי, א"כ צריך
 לייב אש"ת לטעמי' דחתי' א' חייבי' עלי' אש"ת כבכורי, אלא אם נאמר דס"ל
 ר"ח עבצ"ל דס"ל דלא מספ"ל כלל, א"כ מאי מדמה להכא דטעמי' משום דמספ"ל
 דזה הוא בעלה, משו"ה אמרי' שניהם מפירים ביחד. ויותר נראה לפרש לשי'
 ר"י כפי' הק"ע דקאי על האומר לאשתו הר"ז גיטך אם אמות מחולי זה כו'
 ר"י ר"ח בעילתה תלוי' עד שעת מיתה, וע"ז [בעין] מי מפר לר"א, כיון דגם
 קן בעל יכול להפר. ועיקר הספק בזה י"ל דמספ"ל אי לר"א לשניהם זקוקה
 גורת ודאי וקסבר יש זיקה בתרי אחי גם לענין זה נמי, וס"ל דבאמת היכי דמספ"ל
 אמרי' אשה ודאי ולא אשה ספק, או דלמא ר"א לטעמי' לא ס"ל האי טעמי'
 שום דחתיכה א' שנינו וסד"א לחומרא ודברה תורה בספיקות, א"כ הה"ד בנידון
 י"ל ה"ז גיטך אם מתי מחולי זה ונשאת מפירין שניהם אף דהוא ספק. ובוה
 ושב מה שהקשה השירי קרבן לפי פירושו הלא בבריתא סתמא קתני בעילתה
 לוי' א"כ גם נדרי' תלויים, ולפ"ז בע"ה ניחא דשפיר איכא למבעי.

מתוך אגרת לחותנו האדר"ת.